

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds H. Amelink, Lekdijk 82 b, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Rotterdamse Rijkweg 174, Rotterdam-8

C. P. PLOOY - EDE

De eenheid van de familie

„Zie, hoe goed en hoe liefelijk is het als broeders tezamen wonen”.

Ps. 133:1

Dat is kennelijk van ouds al een hele kunst geweest:

dat broeders ook samen wonen. Getuige dat merkwaardige woordje „ook”.

Je leest er makkelijk over heen. Maar het is belangrijk.

De psalmist wil er mee zeggen: je kunt ván elkaar wel broers zijn, maar mét elkaar als broers samen wónen, — dat is nog wel wat anders!

Dat maken we als kerken ook mee.

Kerken met dezelfde belijdenis, die elkaar als kerken van Christus erkennen, — gelovigen van gereformeerde confessie, die elkaar als broeders erkennen, — maar als kerken en als broeders ook samen wónen, — dat blijkt telkens weer op grote weerstanden te stuiten.

In dat woordje „ook” zit kennelijk de pointe van deze psalm.

Het is natuurlijk geen kunst om als broeders in vrede samen te leven, als je elkaar alleen maar ontmoet bij bepaalde gelegenheden: bruiloft of begrafenis. Maar het ook samen leven, onder één dak, — dát is de kunst.

Evenals in de psalmen 127 en 128 krijgen we in psalm 133 een lieflijk familiebeeld te zien. Wellicht wat geïdealiseerd, maar wel helemaal passend in het oosterse familieleven van die tijd.

Het was toen familie-zede, dat inderdaad de broers uit één gezin, ook na hun trouwen, bleven samen wonen.

Dat is nóg wel vaak het geval onder oosterse volken, waar de familieband veel sterker is dan bij ons.

Telkens als er één van de volwassen kinderen trouwt wordt er een stukje aan het familiehuis aangebouwd en zo wordt het op 't laatst een lang gerekt huis, waar ze allemaal samen wonen.

Ook onder Israël kende men dat „blijven samen wonen”.

We lezen ervan in Deut. 25:5, waar de bepaling van het zwagerhuwelijk wordt ingeleid met de woorden: „Wanneer broeders tezamen wónen...”

We kennen de praktische toepassing van het zwagerhuwelijk uit de verhalen van Juda en Thamar en van Boaz en Ruth.

Voorwaarde voor die instelling was het **samen wonen als broeders**.

De bedoeling van het blijven samen wonen als broeders was om het vaderlijk erfdeel bij elkaar te houden.

En als één van de broers kinderloos sterft zal één van de andere broers zich het lot van de weduwe en haar erfdeel aantrekken. Hij neemt de plaats van zijn overleden broer in en „bewerkt” zowel de vrouw en de akker van zijn broer, om op deze manier zowel een erfgenaam te verwekken als het erfdeel te verzorgen.

Dat dient allemaal om het familie-erfdeel in stand te houden, het „patrimonium” te bewaren.

Soortgelijke instellingen zijn ook gevonden bij Indiërs, Perzen, Afghanen, Grieken en vrij algemeen in Afrika.

't Is dus wel een typisch-oosters gebruik, en wij staan als westerlingen er wat vreemd tegen aan te kijken, omdat wij zo sterk individualistisch ingesteld zijn. / Wij houden de boel niet bij elkaar, —

wij vertonen meer de tendenz van de verloren zoon uit de gelijkens: we maken ons portie van de erfenis te gelde en trekken met ons deel de wijde wereld in. Dat is óók een cultuurkracht: de kracht van de **spreiding**, — maar de oosterse cultuurkracht lag in de **concentratie**: de boel bij elkaar houden.

Dat intussen deze ideale toestand, zoals ze in psalm 133 getekend wordt, ook toen en daar niet altijd bereikbaar was, vertellen ons de voorbeelden van Abraham en Lot en van Jakob en Ezau.

Van Abraham en Lot lezen we op een gegeven ogenblik, dat het land niet toeliet, dat ze tezamen bleven wonen. Daarvoor waren hun kudde te groot.

Dat daarbij ook nog een ándere faktor speelde, althans bij Lot, weten we maar al te goed. En het is Lot niet goed gekomen, dát hij aan het samen wonen als broeders een einde maakt.

Ook van Jakob en Ezau wordt gezegd, dat hun have te veel was dan dat ze samen konden blijven wonen.

En ook dán weten we dat dit niet het enige motief was, waarom ze niet konden samen wonen.

Ze waren immers gééstelijk helemaal uit elkaar gegroeid.

Het gaat niet maar alleen om de materiële erfenis, die ze niet meer samen kunnen beheren, maar vooral de gééstelijke erfenis van het verbond bindt hen niet meer samen, maar verdeelt hen juist.

Dat ook in de tijd van Saul en David dat samen wonen als families nog in zwang was, blijkt o.a. uit het verhaal van het zoeken van de ezalinnen door Saul en een knecht. Wanneer ze dan thuis komen informeerde een óóm van Saul waar ze zolang gebleven zijn.

Saul woont daar dus kennelijk met zijn vader en een stel ooms

en tantes samen. Binnen deze familieband blijft het vaderlijk erfdeel, het patrimonium, bijeen.

Maar dat was onder Israël, Gods volk van het oude verbond, maar niet alleen een materiële zaak. En een puur materieel belang.

We zagen dat al in die voorbeelden, waar het samen wonen beëindigd moest worden.

Abraham en Lot, Jakob en Ezau spelen het niet klaar om bij elkaar te blijven. Vooral de laatst genoemden, beiden verbondskinderen uit de tent van vader Isaác, zien geen kans in onderlinge vrede de verbondserfenis te bewaren en de zegen ervan te genieten.

Ziedaar de spánning in de groeiende verbondsfamilie van Israël. Maar ook in de latere geschiedenis van de christelijke Kerk.

We zijn allemaal families van elkaar en noemen elkaar broeders. Maar „ook samenwonen”...?

En toch: hoe goed en liefelijk zou het zijn.

Als we de volgende keer psalm 133 verder lezen, zullen we zien, dat de **eenheid van de Familie** niet realiseerbaar is zonder het **Hoofd der Familie**.

IN DIT NUMMER

Pagina 221
Ds C. P. Plooy,
De eenheid van de familie

Pagina 322
Prof. C. Veenhof,
Over het samenleven van kerken

Pagina 323
W. F. Coumou,
„Ik wil God in het Ge-
laat zien” (3)
Drs H. E. S. Woldring,
Profiel van een politicus
Wiegel

Pagina 324-325
D. W. L. Milo,
Onze Enige Gezangen
Prof. C. Veenhof,
Persschouw

C. VEENHOF — KAMPEN

Over het samenleven van kerken

De lezers vinden in dit nummer een „Ingezonden” van drs D. J. Buwalda. Hij reageert daarin op een artikel van mij waarin ik inging op een beschouwing van prof. Douma. Drs B. betitelt mij in zijn stuk als een „hooggewaarderd vriend”. Ik weet dat hij dat méént als hij zo iets zegt. En hij weet dat ik het ook méén als ik hem zo noem. Ik ben blij dat hij mij zó aanspreekt en dat ik het hem óók zo kan doen. Dat is een goed uitgangspunt voor een broederlijk gesprek.

★ ★ ★

Ik wil beginnen met deze, mijn gehele antwoord beheersende, opmerking dat de kern van de door hem uitgebrachte kritiek op het artikel waaruit hij citeerde mij in 't geheel niet raakt. Ja, volledig aan mij voorbij gaat!

Buwalda verklaart van mij dat ik heel mijn leven lang door woord en geschrift, ook door mijn voorbeeld, betuigd heb, dat zo'n papieren orde volstrekt niets betekent als niet de Geest van Christus in de raderen is.

Ik ben — en dit zeg ik zonder van enig polemiek-trucje gebruik te maken! — hartelijk blij met dit oordeel over een belangrijk aspect van mijn werk. Buwalda brengt bijzonder goed onder woorden wat ik althans **geprobeerd** heb te doen. En ik ben ook blij dat hij daarbij verklaart dat wat hij zó prijst zelfs óók nog in het artikel waarop hij zijn aanvallen richt te vinden is!

Maar juist omdat hij dit alles verklaart is mij zijn kritiek zo onbegrijpelijk. Zou ik opeens, en dat nog wel in één, heel vlug geschreven, krantenartikel, **verloochen** wat ik al zó lang in alle tijden en wijzen betoogd en verdedigd heb? En zou ik zo weinig de strekking van mijn geschrijf doorzien dat ik nota bene in één, artikel tegelijk verloochen én verdedigd wat ik altijd geleerd heb? Tegelijk tegen hetzelfde ja en neen zeg? Zo iets is toch onmogelijk. Ik kan daarom niet anders doen dan er van uitgaan dat tussen Buwalda en mij een groot **misverstand** in het spel is. Van mijn kant of van de zijne. Dat laat ik in het midden. Dat doet er trouwens ook niet toe. En omdat ik momenteel de zaken zó zie, zal ik proberen dat misverstand uit de weg te ruimen. De oplettende lezer zal wel hebben opgemerkt dat het Buwalda vooral om twee dingen gaat.

Over de „kerkorde” en dan vooral over de kerkorde voor zover die het samenleven der kerken raakt. En voorts over onze verhouding tot de kerken en broeders „binnen het verband”. In verband met de plaatsruimte zal ik nu eerst het „Ingezonden” van drs D. J. Buwalda laten volgen en D.V. volgende week eerst iets over de éérste kwestie zeggen en daarna over de tweede.

Kerkelijk Leven

INGEZONDEN

Wat te doen, als een hooggewaarderd vriend, van wie ik juist in de zaak van de KERK van Christus zoveel geleerd heb, haar een ave-rechtse richting wijst? Mij dunkt: Niet zwijgen, maar spreken. Temeer, omdat het ons allen raakt.

Onder het opschrift „Toenadering?” schrijft C.V. in de rubriek Kerkelijk leven van nr. 27, 17e jrg., 20 juli 1973, pg. 215 o.a. het volgende:

„Ik ben het van harte eens met prof. Douma dat kerkelijke eenheid punt één op het kerkelijk agendum is (a). Ik kan hem daarbij verzekeren dat de „buitenverbandse” kerk van Kampen en ook de zusterkerken daarvan onveranderd instemmen met de Gereformeerde confessie en de oude kerkorde in ere houden (b). Zoals prof. Douma weet zijn ook de kerken „buiten het verband”, net als de zijne, bezig die kerkorde te herzien (c) om die zo mogelijk nog meer in overeenstemming te brengen met de Heilige Schrift (d), daarbij zich vooral beijverend om daarin nog meer zekeringen aan te brengen (e), zowel tegen iedere vorm van hiërarchie (f) als tegen on-schriftuurlijke vrijbuitelij (g) ... Als vrijgemaakte kerken hebben wij inderdaad door onze hardheid, onze hoogmoed, onze ruzies de grote kansen die Christus ons in de kerkele-ke verwarring en neergang gaf verspeeld door aan zijn opdracht aan zijn kerk niet trouw te zijn. (i) En wat veel en veel erger is: Wij hebben daarmee God bedroefd. Zou het niet nodig zijn ons met alle ernst af te vragen of de kerkelijke misère waarin wij verkeren niet een **oordeel Gods** over ons is? (j).”

Om sober te kunnen blijven, heb ik enkele letters aangebracht ter verduidelijking. Want ik wil met alle nadruk verklaren, dat ik van deze en dergelijke tournooien als in dit artikel, meer dan verzadigd ben. Mij het liefst ervan distancieer. Het is heilloos!

Maar ik kan mij hieraan niet onttrekken: Het geldt hier niet — slechts — een journalistieke discussie. In kerkelijke bladen krijgt de lezer wel eens de indruk alsof het redactioneel geschrevene min of meer in het verlengde ligt van de preek in de Kerk, en op hetzelfde niveau wordt geacht. En tevens, dat de scribent namens allen meent te mogen spreken. Ditmaal over „ons aller Moeder”. En dat over onze hoofden heen. En met prof. Douma!

Ad a. Is het waar, dat kerkelijke eenheid punt één op het kerkelijk agendum is? Eenheid, zoals in dit artikel wordt gezocht?

Mij dunkt, Christus heeft Zijn Kerk een heel andere taak gegeven (cf i) Marc. 16:15 vv.

Juist het feit, dat de Kerk van Christus niet midden in de wereld haar post blijft vervullen, met deze geweldige taak voor ogen, maar zich nog steeds uitslooft zich tot een indrukkende organisatie aaneen te

sluiten, heeft al haar aandacht, tijd en krachten verslonden.

Als een breekijzer heeft dit gereformeerde eenheidsideaal gewerkt. De grootzegelbewaarders aan de top formuleerden telkens, wat die eenheid tegenover de h.a. dreigende deformatie feitelijk inhield, en gaven het wachtwoord door aan de lagere magistraten, op het horen waarvan de beminde gelovigen zich gedwee dienden aan te sluiten: buiten de kerk geen zaligheid.

Deze hiërarchie, gereguleerd in kerkorde en wat daarvoor doorging, heeft de Kerk van Christus in haar kracht gebroken, haar voor velen tot een lachertje gemaakt, haar boodschap vertroebeld, vele ernstige gelovigen geërgerd en weggejaagd, haar jeugd volstrekt onverschillig of tenminste wantrouwig in de kou laten staan. Bomans' boek heeft ook ons waarlijk wel wat te zeggen!

Niet een eenheidsconstructie op papier en in practischer sleur vormt het bolwerk Sion in de wereld, maar de Kerk van Christus **van plaats tot plaats**. Dáár regeert Hij door Woord en Sacrament. Zó heeft Hij de Grieks-Romeinse wereld overwonnen, en zó zal Hij de poorten der hel van deze eeuw trotseren. En als Hij het dáár niet doet, omdat Zijn dienaren het elders zoeken, dan zet Hij Zijn welbehagen voort in de secte.

Ad b. Is deze verzekering wel gegron-d?

Ik lees in het „blauwe boekje”, de adressenlijst van Gereformeerde kerken in Nederland, onder Breda:

„Geleerd door de ervaringen, die tot de vrijmaking leidden, en gesterkt door anderhalf jaar gezegend gemeentelijk leven bij het Woord des HEREN alleen, beloofde de kerke-raad niet zonder meer aan de zusterkerken, opnieuw in alles „de kerkenordening te onderhouden”, maar riep hij op tot wederkeer tot het Woord Gods, en waarschuwde tegen rekonstruktie van een hiërarchisch kerkverband.

5 april 1965 vond een scheuring plaats in verband met de plaats die kerke-raad en gemeente geven aan de belijdenisgeschiedenissen en kerkenordening der Gereformeerde Kerken: beneden Gods Woord als éni-g richtsnoer”.

Uit zijn artikelen blijkt (pg 218, kol. 2) dat CV deze kerk en genoemde scheuring onder zijn aandacht heeft gehad.

Beschouwt hij haar nu als één der zusterkerken als in b bedoeld? Verzekert hij dus aan deze professor, dat deze zusterkerk onveranderd instemt met de Gereformeerde confessie, en dat zij de oude kerkorde in ere houdt?

Ik dacht dat juist hier een uiterst belangrijk verschil naar voren komt, dat prof. Douma en de lezers van dit artikel duidelijk voor ogen moeten hebben, o.a. die te Kampen. Immers, ook daar geldt deze stellige verzekering niet, daar althans op de kerke-raad deze zaak nog in discussie is.

Ad c. De uitdrukking „net als de zijne” lijkt mij een volgend stapje naar gelijkenschakeling. Om prof. D. tot meer toenadering te brengen tot onze kerken, of de onze tot de zijne? Via een kerkorde? En welke kerken zijn dat, die bezig zijn te herzien. Mag een convent als zodanig worden aangemerkt? Licht hier niet juist de angel van de hele zaak der Kerk?

Wat zijn dat eigenlijk, „meerdere vergaderingen”? — Even gesteld, dat dit convent zulk een meerdere vergadering is — Wat is dat eigenlijk: afgevaardigden, die in de kwaliteit van dominee of ouderling de Kerk van Christus van de plaats hunner inwoning **vertegenwoordigen**? Heeft hun ambt een rekbaar domein? En kunnen zij het uitoefenen in een daartoe georganiseerde vergadering elders, tactisch „meerdere” vergadering geheten? Zijn ze dáár ambtsdragers? Hoe dan eigenlijk. Buiten en zonder hun gemeen-te? Is het niet absurd? En eigen-machtig? Zulk een „meerdere” ver-

Nog eens...

hebt U het „hulpboekje voor de bijbelstudie” van ds Ame-link al besteld?

Het bespreekt de brief aan de Galaten.

Het kan besteld worden bij G. de Kruijf, Troelstralaan 252, Utrecht. Prijs per ex. f 1,75, per 5 ex. f 7,50, per 10 ex. f 14,—, per 20 ex. f 27,—. Elke volgende 10 ex. f 13,50 meer. Giro 575 663.

Er komt geen herdruk van! !

gadering is beslist niets meer dan een heel gewone vergadering van particulieren, al zijn ze honderd maal dominee of ouderling. „Zelfs” hoogleraren in de theologie-prae-adviseurs kunnen daar geen KERK vergaderen.

Zulke vergaderingen kunnen nuttig zijn om een **zaak** te bespreken, b.v. de zending van een predikant, en dergelijke. Maar die beperking dient telkens en telkens in het oog gehouden: ze zijn zonder éni-g accoord, ze vormen geen overkoepelend orgaan, geen bestendig in te roepen rechtsinstituut, of een instantie, benodigd om het geloof te versterken van de deelnemende kerken, laat staan, om er op toe te zien. Juist hier ligt de haard van mogelijke scheuring. En dat is gebleken ook. Zouden we daar ook eens een les uit kunnen trekken?

Ad d. Maar nee, we moeten de kerkorde herzien.

En die was toch immers al zo goed?: hij moet **zo mogelijk** nóg meer in overeenstemming gebracht met de Heilige Schrift!

Ad e. De term „zich beijveren” is treffend in dit verband. Hier is de organisatie op volle toeren. Voor nóg meer zekeringen.

Blijkbaar is hier dus wel een electrisch veld!

Zeker. Want hier beijveren zich mensen om de KERK van Christus te transporteren naar een orgaan, dat Hij niet garandeert. Ik denk on-willekeurig aan de actie van Hofni en Pinehas. Christus gedooft niet, dat met Zijn Kerk wordt gemar-chandeerd. Daar komt de satan tus-sen. Dáárom zijn de koolspitsen zo zwaar geladen!

Zekeringen? Die barsten altijd. Dan spreekt men in de formules van de papieren „kerk”orde, en legt daar het dynamiet onder van de duivel. Schrijft CV hier niet zichzelf voor-bij?

Zijn leven lang heeft hij door woord en geschrift, ook door zijn voorbeeld betuigd, dat zo'n papieren orde volstrekt **niets** betekent als niet de Geest van Christus in de raderen is. Hij zegt het duidelijk in (h) en (i). Juist die papieren orde heeft de zonden opgeroepen! De broeders van de overzijde hebben zich daardoor laten voortslepen, voortgejaagd door hun judaïstische ijverzucht.

Ad f en g. (f) zal bedoeld zijn voor de overzijde van de spellijn, (g) voor deze zijde. Of begrijp ik dit niet goed? Wat is hier met vrijbuitelij bedoeld? Is die als zodanig reeds on-schriftuurlijk, wáarin ze dan ook bestaat? Of is er ook een soort van vrijbuitelij, die niet on-schriftuurlijk behoort te zijn?

Eerlijk gezegd, hoor ik ketenen rammelen voor de tot dusver nog steeds door God in vrijheid gestelde Kerk, Die in volle vrijheid haar koninklijke orde hoort in het Woord Gods.

Ad j. Het oordeel Gods.

Vervolg op pagina 327

W. F. COUMOU - EINDHOVEN

„Ik wil God in het Gelaat zien”

(Opmerkingen n.a.v. het gelijknamige boek van Michel Lancelot)

(3)

„Morele Overwegingen”

4. Als we die „oude boodschap” als uitgangpunt kiezen dan kunnen we ons de vraag voorleggen of er ook „morele overwegingen” in geding zijn als we nadenken over een „trip” die ons een deur zou kunnen openen waardoor we „God in het gelaat kunnen zien”. Ik heb hier niet zo zeer overwegingen op het oog, die gauw genoeg in geding gebracht worden als men over het gebruik van „drugs” praat. Dat zijn overwegingen die zich bezighouden met de risico's en ik zei al: waarom zou je geen risico's willen lopen als zonder die risico's ons bestaan nauwelijks met „leven” aan te duiden is?

Morele overwegingen gelden als we iets doen, waar iemand anders in betrokken wordt. Je vraagt je dan af: kan ik zo iets tegenover die ander doen, zonder hem te kwetsen, te beledigen of te benadelen. Zonder zijn eer aan te tasten.

Als God „Iemand” is, een ander dan ik zelf ben, gaat het Hem dan niet aan als ik naar een middel grijp, waardoor ik Hem „in het gelaat zou kunnen zien”?

Moet ik dan niet oppassen dat ik me op een brutale en beledigende manier tegenover Hem gedraag? Je loopt toch ook niet zó maar bij iemand de badkamer binnen? Als je genoeg hebt van een wereld waarin de mensen met allerlei middelen, ook psychologische middelen en technieken, gemanipuleerd worden om te bereiken dat ze „bruikbare” instrumenten worden voor de maatschappelijke, politieke en economische doelstellingen, verbeteren we dan veel als we met hulpmiddelen en technieken die we zelf bedacht hebben, „God” manipuleren om „zich aan ons te vertonen”, telkens als wij behoefte hebben om Hem „in het gelaat te zien”?

Als het waar is wat die „oude bijbel” ons vertelt, dat God een God is, die zichzelf een weg baant om zich aan mensen te openbaren, moeten we ons dan niet afvragen wat dat voor een weg is, waarop Hij naar ons toekomt en mogen wij dan een andere weg „zoeken”?

Zulke vragen zou je jezelf kunnen stellen als je „morele overwegingen” in geding brengt. Het is duidelijk dat die vragen niet specifiek betrekking hebben op LSD of iets dergelijks, maar dat ze betrekking hebben op elke vergelijkbare vorm van mystiek die naar een vorm van extase streeft, de extase van „God in het gelaat zien”.

Het is óók waar dat je zulke vragen alleen maar kunt stellen als „God” de God van die „oude voorstellingen” is. Een levende, persoonlijke God, die macht heeft zich te openbaren en ook de macht heeft zich te verbergen. Die de macht heeft ons Zijn wil, Zijn bedoelingen met ons leven en met deze wereld kenbaar te maken en die het recht heeft om van

ons te vragen dat we ons leven naar die wil en naar die bedoelingen richten.

Als ik er wat van begrepen heb, dan mag ik zeggen dat in heel de filosofie die achter deze mystiek verborgen is, voor die God van de „oude voorstellingen” geen plaats is. Ik meen ook te mogen zeggen, dat hier de positie-keuze ligt t.a.v. „het verschijnsel”.

5. Daarmee zijn echter hippies nog niet geholpen.

Ze zouden ons kunnen vragen: waar is die God die zich aan de mensen kenbaar maakt en wat is dat voor een weg waarlangs Hij zich kenbaar maakt? Zie je daar wat van? Merk je daar wat van? Zit daar een kracht in waardoor de wereld anders zou worden? Is dáár een bron, waardoor we zouden kunnen leven vóór we sterven? Hebben ze niet het recht dat te vragen?

We moeten bedenken dat dat geen vragen zijn, van mensen die er nu eenmaal plezier in hebben om in hun vrije tijd wat „diepzinnige gesprekken” te voeren, maar dat het vragen zijn, die uit nood zijn geboren.

Vóór we er op antwoorden zullen we onze eigen schuld aan deze nood moeten bedenken. We zullen moeten bedenken dat het onze eigen nood is. Het is toch de nood van een wereld, waarin God zich „in duisternis hult”? Maken wij niet deel uit van deze wereld? Zijn wij niet met heel ons leven betrokken bij de geschiedenis van deze wereld?

Kunnen wij deze vragen beluis-

Profiel van een politicus

WIEGEL

Er is onlangs een boekje over de fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer, de heer Hans Wiegel, verschenen. Ook van Bas de Gaay Fortman is dit het geval. Den Uyl en Andriessen komen nog aan de beurt.

De schrijver van deze boekjes (van ongeveer honderd bladzijden) is Hans van der Werf, het hoofd van de politieke redactie van het NOS-journaal. De uitgever is Meulenhof te Baarn. De auteur schildert geen portret van de politici, hetgeen de lezer een zo goed mogelijk beeld geeft van de betreffende persoon, zijn werkzaamheden en achtergrond. Nee, het is slechts een profiel, een zij-aanzicht, dat hij geeft. Het zijn

teren zonder ons hulpeloos en machteloos te voelen?

Ik ben bang dat wij heel vaak de kop in het zand steken door ons te verschansen binnen de probleempjes van onze „kerkelijkheid”. Ik ben ook bang voor „goedkope oplossingen” in de trant van „de Here Jezus in je hart laten komen” e.d. Omdat het een slag in de lucht is als de grondvraag: „Wie is God”? onbeantwoord blijft.

We worden niet met tovermiddelen verlost, maar door een evangelie dat levend en krachtig is en dat langs de rationele weg van woord-communicatie bij ons aankomt, d.w.z. met woorden die een inhoud hebben, die voor mensen toegankelijk is. Maar het moet wel „existentieel” verwerkt worden! Dat kan niet zonder dat de H. Geest ons daarbij helpt en leidt. Als we dat laatste vergeten komen we in een formele orthodoxie terecht, maar als we het eerste willen overslaan, maken we een kortsluiting, die onmenselijk is.

6. Ik denk dat ik nu terug mag komen op die vergelijking met „ prostitutie en andere afwijkende seksuele gedragingen”, die ik in mijn eerste opmerking maakte: Ik zei al dat ik die opmerking maakte zonder daarmee iets beledigends voor hippies op het oog te hebben. Dat kan ik nu nader verduidelijken.

De bijbel spreekt er herhaaldelijk over dat de man-vrouw relatie iets te maken heeft met onze „religie”. In het O.T. lijkt het nog vaak een beeldspraak, al is het een erg indringende, maar Paulus aarzelt niet om eerst te wijzen op het echt-menselijke in die man-vrouw relatie en dan in één adem te zeggen: „Dit geheimenis is groot, doch ik spreek met het oog op Christus en de gemeente”. Dat geeft mij aanleiding om vrijmoedig die man-vrouw relatie te gebruiken, als ik nog wat wil opmerken over de mystiek en de techniek daarvan. Als de bijbel ons wat zegt over de man-vrouw relatie in het huwelijk, dan begrijpen we dat het gaat om de

meest intieme relatie die er tussen twee mensen kan bestaan en dat deze intimiteit alleen maar ongeschonden bewaard kan worden in liefde en vertrouwen, in een wederzijdse zelf-openbaring, die gaat tot de grenzen van onze mogelijkheden om elkaar in liefde te „kennen”. De bijbel leert ons ook dat onze seksualiteit dáár een plaats heeft. In die menselijke verhouding ligt de weg naar de „extase” open. Alle „afwijkend” sexueel gedrag richt zich op „zelfbevredegiging”, die omgaat buiten de menselijke relatie van „gemeenschap-in-liefde”. We maken dan een kortsluiting, die onmenselijk is. De nood die daar achter ligt is deze, dat er mensen zijn, die die weg naar gemeenschap-in-liefde niet vinden kunnen. Maar wat ze doen is onmenselijk. En het effect van wat ze doen is ont-menselijk. Ze tasten zichzelf aan in hun eigen menselijkheid. Zo iets gebeurt er ook — dacht ik — als een mens de religieuze „extase” zoekt met middelen of technieken, die de persoonlijke relatie in liefde tussen God en mens buiten sluiten. We omzeilen de weg, die God met ons wil gaan. We sluiten die kort. Ook dat is ont-menselijk en het heeft eveneens een ont-menselijkend effect.

Het eerste wat we moeten begrijpen is, dat God's liefde voor de mens zó groot is, dat hij ook de gevallen mens in zijn menselijkheid geëerbiedigd heeft. Liever dan door middel van een „kunstgreep”, die ons onze menselijkheid zou ontnemen, heeft Hij zich ingezet om de verbroken relatie te herstellen door Zijn eigen Zoon voor ons „door de hel te laten gaan”. Het was de enige manier die Hem nog overbleef om de mens als mens voor Zijn liefde toegankelijk te maken. Als ik het goed begrijp, heeft de mystiek, waar Michel Lancelot over schrijft, daar geen oog voor. Komt dat niet omdat de nood is — ook hier — dat men de weg van persoonlijke-gemeenschap-in-liefde niet meer kan vinden? Heeft de geschiedenis van het christendom in onze westerse wereld daar geen schuld aan? (wordt vervolgd)

slechts enkele facetten, die even belicht worden. Van diepgaande studies is hier dus geen sprake. Deste vlotter laten deze boekjes zich lezen.

Hans Wiegel speelt op het politieke toneel een opvallende rol. In 1967 was hij in de Tweede Kamer de jongste volksvertegenwoordiger. Hij was toen 26 jaar. In 1971 werd hij fractievoorzitter van de VVD. De jongste fractievoorzitter uit de parlementaire geschiedenis van ons land. Tegenwoordig is hij de meest opvallende oppositieleider in de Tweede Kamer.

Het gaat hier natuurlijk om een omstreven mens. Hoe kan het anders! Sommigen noemen hem geestig, intelligent, een zeer goed spreker, ad rem, scherp maar nooit kwetsend. Anderen zien hem als een over het paard getilde arrogante vent, een opschepper, een demagoog, een gevaar. Wij kunnen elk geval zeggen, dat Wiegel zo langzamerhand een hoge boom in Nederland is en derhalve veel wind vangt.

Wiegel werd in 1941 in Amsterdam geboren, bezocht het gymnasium, studeerde een paar maanden rechten en daarna nog enige tijd in de fakulteit der sociale

wetenschappen. Hij werd actief lid van de jongerenorganisatie van de VVD en werd voorzitter van deze organisatie. Zo begon zijn politieke carrière, waarvan het eind nog lang niet in 't zicht is. In VVD-kring wordt hij wel een tweede Thorbecke genoemd en ziet men in hem een toekomstige minister-president.

Het optreden van Wiegel valt samen met een grote ledenwinst van de VVD. Het laatste jaar is deze partij in ledental bijna verdubbeld. Ik geef hier natuurlijk niet een beschrijving van de VVD, van haar geschiedenis of van de politieke situatie in ons land. De bedoeling is slechts enkele opmerkingen te maken n.a.v. een boekje over Wiegel. Dit boekje bevat een tijdsbeeld van een persoon en van zijn visie op de hedendaagse politieke situatie.

Wiegel is tijdens de laatste verkiezingscampagne vooral naar voren gekomen als iemand, die het misbruik van de sociale wetten hield en die pleitte voor betaling naar prestatie. Ook nu het kabinet-Den Uyl is opgetreden, is het Wiegel die voortdurend staat te beweren, dat belas-

Vervolg op pagina 326

Onze enige gezangen

Inventarisatie der melodieën

We zagen een vorig maal, dat ook een synode die ex cathedra spreekt de kerken in moeiten kan brengen. En om uit die moeiten te geraken zullen we vandaag eens nader ingaan op de notatie van onze gezangen-melodieën. Waar kwamen die melodieën vandaan?

Een der toenmalige deputaten, ds A. H. v. Minnen, gaf in de Westlandse Kerkbode in 1934 de volgende verantwoording van de herkomst:

Gez. 10 = Ev. Gezang 270	Gez. 20 = psalm 33
11 = bek. mel.	21 = psalm 134
12 = Ev. Gez. 271	22 = Ev. Gez. 38
13 = Ev. Gez. 123	23 = psalm 89
14 = psalm 42	24 = bek. mel.
15 = Ev. Gez. 247	25 = Ev. Gez. 38
16 = Ev. Gez. 83	26 = Ev. Gez. 269
17 = ps. 54 + 1 r.	27 = psalm 66
18 = Ev. Gez. 1	28 = Ev. Gez. 9
19 = Ev. Gez. 39	29 = Ev. Gez. 96

Over de eerste 9 gezangen sprak deze deputaat niet. Die hadden onder ons reeds volkomen zekerheid — zij het een twijfelachtige zekerheid. En als u nu de officiële wijs van ons Gezang 13 (O Hoofd) naloop, merkt u, dat er al duchtig aan de noten van Ev. Gezang 123 is geknoeid. Om van de andere te zwijgen. Een melodie als ons gezang 24 — het reformatielied bij uitnemendheid, nota bene van Luther zelf afkomstig — wordt als bek. mel. afgehandeld en ook de componist van Ere zij God is vergeten. Dat deputaten de namen van componisten niet kenden of opzochten is tot daar aan toe; maar dat zij de levendige en veerkrachtige melodie van Martin Luther omgoochelden tot een reeks konijnkeutels — dat is erger.

Geen wonder — waar deze gezangenbundel, van synodaal keur en zegel voorzien en onder de hoede van speciale deputaten gesteld die het ook niet konden helpen, bij zijn geboorte al zo rammelde — dat het na 40 jaar nog niet veel beter is. Jawel, onze kerken kunnen het gouden feest van haar gezangenbundel vieren. Maar ze lopen op

afschuwelijke wijze achter in de lofzangen Israëls, waarboven de Heilige wil tronen.

De gereformeerde kerken hebben in de vorige eeuw een gezangenstrijd aangebonden. En geen woord kwaad daarover. De Afscheiding is deels geworteld in het verzet tegen de Evangelische Gezangen. Geen woord kwaad daarover. Die gezangen waren dan ook jaren lang door de overheid verplicht aan de kerken opgelegd. Geen woord goed daarover. Maar de gereformeerde kerken hebben er nooit iets tegenover gesteld. En dat is niet fraai. Ze vergenoegden zich met de 150 psalmen Davids en de Enige Gezangen. De golven van gezongen gebeden elders zijn langs haar heen gegaan.

Het is vurig te wensen, dat onze kerken eens over een goede gezangenbundel kunnen beschikken. En als die wens ons duidelijk voor ogen staat kunnen de gebeden zich vermenigvuldigen. Waarna achter het gebed ons werk zal volgen. Maar in afwachting daarvan willen we nu trachten u de weg te wijzen naar een vandaag muzikaal-verantwoord gebruik van de Enige Gezangen. De wraak van synodale deputaten is niet meer te duchten: die kerels hebben hun taak nooit verstaan en zijn, na de ingebruikname van de volgende gezangenbundel, van hun verantwoordelijkheid ontheven.

—o—

De wijs van Gezang 1, de berijmde Tien Geboden, stamt uit 1545. Sinds 1562 is de melodie voor psalm 140 gebruikt. In Datheen's berijming van 1566 werd voor het gezang dezelfde melodie gekozen. Sedertdien zijn de X geboden in Nederland gezongen. Nu we de oorspronkelijke notatie in hele en halve noten weer kennen, geeft deze wijs geen enkel probleem. De tijd heeft de fouten van deputaten achterhaald. Tussen de regels dient een rust, gelijk aan een hele noot, te worden gehouden.

Gezang 2, de lofzang van Maria, heeft een nog oudere melodie, te weten uit Straatsburg, 1539. Bij Datheen (1556) komt dit gezang eveneens voor: juist zo genoteerd als wij het vandaag zingen. Dat wil zeggen: de derde noot wordt bepaald niet verhoogd. En daarmee mogen we de gelijke lange noten van de gezangendeputaten uit 1933 vergeten. Tussen haakjes: wist u dat het Ned. Bijbelgenootschap in 1875 ons heeft vergast op een psalmbundel, waarin de lange noot voluit werd afgedrukt, ook in de gezangen?

De melodie van ons derde gezang, de lofzang van Zacharias, is ook al sedert 1525 uit Straatsburg afkomstig; werd daar gebruikt voor het lied Am Wasserflüssen Babylon (naar psalm 137). Datheen gebruikte deze wijs voor zijn berijming van Lucas 1 en schreef ze vrijwel gelijk als wij doen. Toch moeten we op twee dingen attent zijn. De 7e regel is (bij Jongbloed bijv.) nog wel eens gedrukt als: mi-sol-la-sod-mi-fa-mi. Zo werd en wordt het gezang Am Wasserflüssen namelijk gezongen. Datheen echter noteerde: mi-la-la-sol-mi-fa-mi, zoals wij ook meestal zingen. En er is geen sprake van een

C. VEENHOF — KAMPEN

De profeet Jona

V. Epiloog (vervolg)

Als Gods volk ten slotte in ballingschap gaat, geschiedt dat — na een lange geschiedenis van steeds voortschrijdende afval — omdat het zijn door God gewilde isolement verbrak en zich innerlijk en uiterlijk gelijk maakte aan de heidense volkeren rondom.

Wanneer God dan in zijn grote barmhartigheid zijn volk weer aanneemt en in het land der vaders terugbrengt, heeft het wat de kern van het volk betreft met die oude zonde radikaal gebroken.

Het vervalt dan evenwel in een ander kwaad. In een zonde die nóg gevaarlijker, nóg erger is. Het gaat namelijk in religieuze hoogmoed zich al meer verheffen op de weldaden die God het gaf, op het voorrecht volk van God te mogen zijn, op zijn uitverkoren-zijn-tot-eigendom-van-God.

In onlosmakelijk verband daarmee gaat het minachtend neerzien op allen die niet uit Israël zijn, en bovendien op alle Israëlieten die niet precies zo denken en doen als de leidinggevende coterie. Het kent niet de bewogenheid over

het lot van de volkeren die in duisternis wandelen. Het wordt hard, meedogenloos ten opzichte van allen die niet zijn zoals zij. Het beseft niet meer dat het groepen is om de volkeren te dienen en voor hen een licht te zijn die hun de weg wijst naar het waarachtige heil.

Deze hoogmoed is de ergste zonde die in deze wereld denkbaar is. Ze is de doodsteek voor de ware religie. Want ze is de verachting van Gods genade. Ze wordt altijd gecamoufleerd door strenge orthodoxie en een fanatiek ijveren om de wet van God te volbrengen. Deze zonde nam in de loop van de tijd de vorm aan van het farizeïsme waarvan de aanhangers de felste vijanden en de meest verbeterden bestrijders van het Evangelie zijn geworden. Het is deze zonde die de Joden er ten slotte toe bracht de Zoon van God, op grond van het Woord van God, in de Naam van God en tot eer van God ter dood te

veroordelen en te verdoemen wegens lastering van God.

3. Van dit farizeïsme is nu Jona een voorloper. In hem leeft reeds de geest van het eigengerechte, met zijn verkiezing pronkende en de heidenen vervloekende particularisme en exclusivisme. Hij is vol ijver voor de voorspoed en de glorie van zijn eigen volk. Hij voelt zich en zijn volk hevig verongelijkt als ook de heidenen mogen delen in Gods gunst en hij weigert zich daarvoor ten dienste te stellen. Lang voordat het farizeïsme als dominerende afvals-energie in Israël zal optreden verschijnt nu Jona op het toneel van Israëls historie. In hem, dat wil zeggen in een man van vlees en bloed, bovendien een profeet, laat God de slechtheid en afzichtelijkheid zien van het kwaad waardoor Israël eenmaal volledig in zijn roeping de heidenen ten zegen te zijn, zal falen, om dan opnieuw, en nu definitief in ballingschap te gaan.

drukfout — want Datheen gaf voor elke noot, behalve het muziekteken, ook de aanvangsletter van de naam, dus M—L—L—S—M—F—M.

In de 6e regel wordt vaak een verhoging gezongen, alsof het slot luidde: do-re-la-si-do. Dat is onjuist. Datheen schreef geen verhoging; integendeel duidde hij zijn onveranderde noten aan met sol-la-mi-fa-sol.

Die verhoging is typerend voor de tijd, waarin de kerkzang zo traag vloeide, dat men zo maar een overstapje naar een neventoonard dacht te kunnen nemen; misschien wel uit verveling. Met ons hedendaagse tempo gevoelen we ons echter zo thuis in de toonsoort, dat die bandeloze trekjes rustig beheerst kunnen worden. De organist doet goed, die toon (Bes) reeds vooruit in zijn bas vast te leggen — dan behoedt hij zijn gemeente voor uitglijden naar B.

Als u verstandig bent, gij zanger of gij speelman, koop dan nu een rood potlood. Slijp er een nette punt aan. En streep duidelijk die verhoging in de zesde regel door. Bewaar dan uw potlood — u zult het verder nodig hebben.

—o—

Gezang 4, de lofzang van Simeon, is reeds bij Calvijn's bundeltje uit 1539 gebruikt. Ook Datheen (1566) nam deze melodie voor zijn berijming voor Lucas 2, precies zoals wij haar zingen. En reken maar dat Datheen voor 4 eeuwen de hele rust tussen zijn regels nauwkeurig uitschreef.

Het gebed des Heeren, gezang 5, is van Martin Luther (1539) afkomstig. De melodie komt bij Datheen (1566) voor. Net als die van gezang 2 begint en eindigt elke regel met een lange noot, terwijl de overige (als regel) korte noten zijn. Een opvallend verschijnsel uit die tijd. Datheen noteerde het net als wij zingen: in de 4e regel geen verhoging, maar sol-la-sol-fa-mi-re-ut-re. Als die verhoging toch in uw boekje mocht staan, kunt u hem met uw nieuwe rode potlood doorstrepen — al zal het uw gemeente moeite kosten dit punt te corrigeren.

Dat komt hiervan. Wanneer een slotnoot twee maal voorkomt, wil de daar tussen staande critische noot graag verhoogd worden. Zodat de figuur do-si-do ontstaat. Ook wanneer daar re-do-re staat. Vergeef het maar. Wees niet al te rechtvaardig. Wanneer die slotnoot ook de grondtoon van het lied is, wordt algemeen die verhoging wél toegestaan. Als in de 3e regel bijvoorbeeld. Overigens is de verlaging in de laatste regel juist. In de dorische toonsoort, voor dit gezang gebruikt, kan de zogenaamde sext (de zesde toon boven de grondtoon) zowel groot als klein zijn.

En nu even twee opmerkingen. U denke nimmer: dat gaat mij allemaal niet aan. Want het gaat u voor honderd procent aan. In het

oude testament waren er speciaal opgeleide Levietische zangers en speellieden. In het nieuwe testament zijn wij allemaal geroepen tot de lof des Heeren en wentelen niets af op specialisten.

En de tweede opmerking betreft Datheen — zijn berijming uit 1566. De nederlandse gereformeerde kerken zijn namelijk door die bundel voor het eerst openbaar, gezamenlijk en in vereniging, gaan zingen in de kerk. Datheen had de onder Calvijn's leiding in 1562 klaar gekomen psalmberijming letterlijk vertaald; zelfs halve coupletten in halve coupletten vertaald. Ook de melodieën getrouwelijk overgenomen. Zodat — bij het aanvaarden van Datheen's berijming door de kerken, eerst te Embden later te Dordrecht — onze kerken voor goed vast zaten aan de ritmische melodieën, die door Calvijns Geneefse voorzangers zijn gecomponeerd. Vandaar die herhaalde verwijzing naar Datheen.

—o—

Gezang 6 is de berijmde Geloofsbelijdenis. Ai, wat een heet hangijzer! Eeuwenlang hadden onze vaders keuze uit 2 berijmingen en 2 melodieën. Vandaag wordt vaak een melodie in C-mineur gebruikt van onbekende herkomst. Die is allesbehalve schoon maar wel bruikbaar. De melodie, welke in uw boekje voorkomt (in d-dorisch geschreven) is al zeer oud, is een eeuw ouder dan de reformatie. Ook Luther gebruikte haar voor het Credo. Datheen (1566) gebruikte zowel een wijs van Bourgeois uit 1542 als de dorische melodie. De laatste bij de berijming van Johannes Utenhove. Hij schreef er geestig boven: Dit is het geloowe door Jan Wtenhoue.

Ook 1773 (onze zogenaamde oude berijming) kende twee berijmingen en twee melodieën. De deputaten van 1933 stelden slechts een berijming en één melodie vast; en wel de oude voor-reformatorische melodie. En wanneer u die tracht te zingen botsen tekst en ritme allergruwelijkst op elkaar. U kunt dat aan geen Bosneger verkopen.

Wat dan? De gemeente wil terecht graag zelf haar geloof belijden. Er zijn diverse proeven van onberijmde Credo's genomen op schabloonmelodieën, van oude motieven vervaardigd. De kwestie van een gezongen Credo blijft brandend. Hier moet eens een oplossing worden gevonden. Hetzij via de onberijmde belijdenis, gezongen bijvoorbeeld op de melodie van Paul v. d. Westering. Hetzij een verbeterde berijming, en dan gezongen op de klassieke, internationale melodie, die in uw boekje staat. Als er maar iets goeds tot stand komt.

—o—

Verveelt het u nog niet? Verstaat u wel: het gaat niet om de hobby van een of andere kerkmuzikale idioot — maar om de lofzangen Israëls, waarboven de God van hemel en aarde troont. Wanneer daar vroeger zangmeesters en opperzangmeesters voor nodig waren, dan mogen we ons toch wel enige moeite getroosten?

BIJBELSTUDIE

voor eigen zonde, schuld, verdorvenheid; als zij niet inziet dat ze in niets beter is dan de heidenen; dat ze zelfs, als ze in het farizeïsme is verstrikt geraakt, vanwege haar eigengerechtigheid nog goddelozer en walgelijker is en tot niets deugt; en dat ze van het begin tot het eind moet leven van genade en ook alleen door die genade leven kan.

4. Er is nog één aspect aan de geschiedenis van Jona's optreden in verband met Ninevé dat we nader moeten bezien. Deze geschiedenis heeft namelijk ook een plaats gekregen in de prediking van onze Here Jezus Christus.

Toen Jezus op aarde rondwandelde waren de farizeeërs zijn felste tegenstanders. Met grimmige haat keerden zij zich tegen Hem. Want farizeeërs aanvaardden Christus, in Wie Gods genade wordt geopenbaard, en op grond van Wiens lijden en sterven *goddelozen* en *zondaren*, zonder enige verdienste

hunnerzijds, zalig worden, *nooit!* Tegenover alle soorten van zondaren is Christus mild en goed. Ze komen dan ook, als door een magneet aangetrokken, in groot vertrouwen en vol verwachting naar Hem toe. Maar de farizeeërs horen keer op keer uit Zijn mond het: „Wee u gij farizeeërs” over zich uitspreken (Matth. 23).

Welnu, toen de door het farizeïsme aangestoken scharen eens een teken van Christus begeerden, zei Jezus: „Dit geslacht is een boos geslacht. Het vraagt een teken, en er zal geen teken aan gegeven worden dan het teken van Jona. Want evenals Jona voor de Ninevieten een teken geweest is, zo zal ook de Zoon des mensen zijn voor dit geslacht... Mannen van Ninevé zullen in het oordeel opstaan met dit geslacht en zullen het veroordelen, want zij hebben zich bekeerd op de prediking van Jona, en zie, meer dan Jona is hier” (Luc. 11 : 29, 30, 32; vgl. Matth. 12 : 39-41).

Aan Christus' woorden ligt de zekerheid ten grondslag, dat de Ninevieten gehoord hebben van het wonder dat met Jona in de vis was geschied. Vooral ook door het horen van dat wonder hebben, zo wil Jezus zeggen, de Ninevieten beseft hoe groot en machtig de God was in Wiens naam Jona tot hen kwam en sprak. Vooral ook in zijn persoon was Jona voor de Ninevieten het levende bewijs van de kracht en de barmhartigheid van de God van Israël. En door wat Jona wedervaren was kreeg zijn prediking een bijzonder grote kracht en ernst.

Welnu aan Christus zal een dergelijk, maar dan oneindig veel groter, wonder geschieden. Jezus zal drie dagen en drie nachten zijn in het hart der aarde. En ook Jezus zal daaruit worden verlost. Daardoor zal, speciaal voor de Joden die dat zullen beleven, stralend aan het licht komen Wie Hij is, namelijk Gods eigen Zoon, de beloofde Messias

In Jona, door wat God in en door en om Jona doet, predikt nu de HEERE aan alle mensen en door alle eeuwen, dat zijn genade oneindig groot en volstrekt „algemeen” is; dat zijn kerk geroepen wordt om een drager te zijn van het heil onder alle volkeren; dat ze niet ten koste maar ten bate van de heidenen uitverkoren is en dat ze verloren gaat als ze niet ten bate maar ten koste van de wereld gezegend wil worden.

God laat zijn kerk tegelijk ook zien dat ze dit alles nooit zal verstaan als haar ogen niet open gaan

Vervolg van pagina 323

Profiel van een politicus

WIEGEL

tingverzwaring schadelijk is, dat de „middengroepen” bedreigd worden en dat het autorijden steeds duurder wordt.

Wiegel kwam met een tegenbegroting. En wat zien wij? De benzineprijs wordt niet goedkoper. De VVD spreekt over „bedreigde middengroepen”. De VVD verstaat daaronder de mensen die tussen de 20 en 40 mille per jaar verdienen. Dit is een merkwaardige opvatting over middengroepen, wanneer men weet dat ongeveer 70% van de verdienende bevolking van ons land minder dan 23000 per jaar verdient. Daar komt bij, dat het geld voor de ontwikkelingshulp op de tegenbegroting in de verdrukking komt en dat het milieubeheer er in

deze kring nog steeds zeer bekaaid afgekomen is.

Het is toch alleen maar rechtvaardig, dat de belastingen veel zwaarder drukken op de kapitaalkrachtigen, dan op hen die minder bezitten? Dat er mensen zijn, die twee huizen bezitten is niet erg. Hopelijk hebben zij er veel plezier van. Het betekent echter, dat deze mensen het goed kunnen doen. Deze mensen moeten niet klagen, dat ze door de belastingen stevig gepakt worden. Zij kunnen er echter zeker van zijn dat Wiegel hun belangen wel zal verdedigen...

Wiegel heeft veel misbaar gemaakt over het door werknemers gemaakte misbruik van de sociale wetgeving. Dat deed hij terecht! Het zou hem echter sieren, wanneer hij even fel en regelmatig had geprotesteerd tegen Eindhovense artsen, die de ziekenfondsen voor honderdduizenden benadeelden, tegen de Heerenveense arts, die van iets dergelijks werd beschuldigd, tegen de recente problemen die zich voordoen tussen enkele tandartsen en ziekenfondspatiënten. Wat dit betreft is het opvallend stil in de VVD-kring.

Dat Wiegel er voor pleit, dat men meer moet verdienen, wanneer men meer presteert, is natuurlijk

niet verkeerd. Integendeel. Het maakt echter de indruk, dat andere partijen dit zouden ontkennen. Dit kan men noch de PvdA, noch de ARP in de schoenen schuiven. Het bezwaar is, dat zo'n pleidooi een verkeerde mentaliteit verraadt en een verkeerde mentaliteit kweekt. Wanneer de mensen om deze zuiver materialistische overwegingen op een politieke partij als de VVD gaan stemmen, dan is dat uitermate triest. Alsof dat levensdoelen of politieke doelen kunnen zijn. Juist in onze overvloedige consumptie-maatschappij hebben wij een ander geluid nodig dan dat van de heer Wiegel. Het pleiten voor meer soberheid en het geven van geld voor gemeenschappelijke projecten als ontwikkelingshulp, onderwijs, milieubeheer e.a. zou meer op zijn plaats zijn.

Wiegel trekt de laatste maanden het land door en spreekt voor volle zalen. Hij appelleert op de materialistische belangen van de mensen. Ik acht het zeer te betreuren, dat een toenemend aantal mensen Wiegel ziet als „Netherlands hoop in bange dagen”. Het is te hopen, dat veel christenen dit doorzien en beseffen dat de door Wiegel gewezen weg, de hunne niet is.

H. E. S. Woldring

C. VEENHOF - KAMPEN

Persschouw

■ Een „Stichting”

Onder dit opschrift publiceerde het Friesch Dagblad een artikel over de droevige gang van zaken ten aanzien van de Sociale Academie „De Horst” van de Ned. Herv. Kerk en van een dergelijke Academie van de Geref. Kerk, „De Nijenburgh” te Baarn. De mensen die de krant goed lezen en naar de televisie kijken hebben daarvan wel iets vernomen. „De Horst” is voluit neomarxistisch geworden. En, naar een „insider” mij vertelde, is er op „De Nijenburgh” nog maar één van de leerkrachten positief-reformatorisch. En die éne is een Hervormde.

De toestand is zo ernstig dat tegenover „De Horst” een nieuwe Sociale Academie in oprichting is. Onder de energieke en principiële leiding van Ir. J. van der Graaf is een plan daarvoor ontworpen. Een half miljoen gulden is daarvoor al bij elkaar gebracht. En het verheugende is dat broeders uit onderscheiden kerken die de reformatorische belijdenissen van harte onderschrijven daarin eendrachtig samenwerken! Het is één van de niet zo talrijke verheugende dingen in onze dagen, dat deze Reformatorische Sociale Academie er komt en dat zij gedragen wordt door allerlei — op zondige wijze kerkelijk helaas nog steeds verdeelde — nuances van de „Gereformeerde Gezindte”.

Zoals het met de Hervormde „De Horst” ging, ging het, zoals ik

reeds zei, ook met het Gereformeerde „Nijenburgh”. Het Friesch Dagblad schreef daarover een onthullend artikel. Het blad vertelt dat er in Baarn gevestigd is de sociale academie „De Nijenburgh”. En dat deze academie uitgaat van „de Stichting Gereformeerde opleidingen”, maar dat onlangs een merkwaardig bericht daarover in de kranten verscheen. Het luidde als volgt: „Er wordt naar gestreefd deze stichting nog in 1973 te vervangen door „de Stichting De Nijenburgh”. Het woord „Gereformeerde” wordt dus uit de naam weggedaan.

Dit betekent een ingrijpende verandering! „De Nijenburgh” was in feite wel reeds lang geen gereformeerde inrichting meer! Maar als deze vervanging heeft plaats gevonden is zij dat ook officieel niet meer! De situatie is dan wel eerlijker geworden, maar tegelijk ook veel slechter! Er is dan geen enkel appel meer mogelijk op de normen die naar gereformeerde opvatting bij zo'n inrichting en haar onderwijs gehandhaafd dienen te worden! Het Friesch Dagblad attendeert er dan op dat de „Nijenburgh” nog wel voorkomt in de „Cahiers voor het Christelijk onderwijs”, maar dat dat eigenlijk ten onrechte is geschied. Het heeft alleen het voordeel dat we zo precies aan de weet komen wat er met deze academie aan de hand is. De Nijenburgh heeft namelijk nauwkeurig in zo'n Cahier opgegeven wat de doelstellingen ervan zijn.

Ik geef nu letterlijk door wat het Friesch Dagblad daarover schrijft:

„De „Nijenburgh” wil beroepskrachten opleiden:
1. die in solidariteit met mensen en groepen willen bijdragen aan de optimalisering van het persoonlijk en maatschappelijk welzijn van alle mensen, uitgaande van de fundamentele gelijkwaardigheid van ieder mens en het recht van ieder mens om zijn mogelijkheden in vrijheid en verantwoordelijkheid te ontplooiën.
2. die op doeltreffende wijze vraag-

stukken van persoonlijke, maatschappelijke en mondiale aard hetzij afzonderlijk, hetzij in hun onderlinge samenhang benaderen en aanpakken.

3. die vanuit een persoonlijke stellingname veranderingsprocessen in de sociale werkelijkheid op gang kunnen brengen en begeleiden, om hiermede een bijdrage te leveren tot democratisering van de samenleving en zodoende tot gerechtigheid en vrijheid in het maatschappelijk leven”.

Dat is het dan.

Twee dingen zijn duidelijk:

a. hier is geen spoor van enige aanwijzing, dat het hier gaat om een opleiding, die heenwijst naar, die wil werken in gebondenheid en gehoorzaamheid aan de H. Schrift.

b. deze doelstellingen zouden zonder enige reserve en met grote instemming kunnen worden overgeschreven en onderschreven door een academie, die uitgaat van het Humanistisch Verbond.

In elk geval is hier een academie, in het leven geroepen als een Gereformeerde opleiding, geruisloos gemaakt tot een geheel andere opleiding fundamenteel volstrekt anders. Zonder dat er ooit een ledenvergadering aan te pas kon komen. Er was alleen maar een stichting, die dit jaar de school weer overdraagt aan een andere stichting...

Het merkwaardigste van dit alles is evenwel, dat in het Kerkelijk Jaarboek van de Gereformeerde Kerken onder de Dienaren des Woords van de Gereformeerde Kerk van Amsterdam staat vermeld: Ds R. C. Harder, „Directeur van de Geref. Opleidingsschool voor maatschappelijk werk „De Nijenburgh”, Baarn. Volgens de officiële gegevens van de Gereformeerde Kerken is dus een van haar dienstdoende predikanten directeur van een Gereformeerde opleidingsschool, „De Nijenburgh”.

Het is een trieste gang van zaken. Ik heb in de voorbije maanden nog al eens met prominente in de Herv. en de Geref. Kerken over de fatale ontwikkeling in deze Academies gesproken. Ik wees er dan steeds op dat de schuld van deze ontarding voor de volle honderd procent voor rekening komt van de Ned. Herv. en de Gereformeerde Kerken zelf!

Tot mijn grote verbazing zagen zij dat vaak niet direct in. En als ik dan zei: „Maar U weet toch wel dat die kerken de opleiding van de maatschappelijke werkers die zij in haar diakonale arbeid willen gebruiken geheel hebben overgegeven aan een Stichting” was het vaak of ze het in Keulen hoorden donderen!

En toch is dat de eenvoudige waarheid.

Toen de Herv. en de Geref. Kerken een eigen opleiding voor maatschappelijke werkers in het leven wilden roepen hebben zij namelijk om dat werk uit te voeren een „Stichting” in het leven geroepen.

Een Stichting nu is een eigenaardige figuur die vooral na de tweede wereldoorlog zeer gebruikelijk is geworden.

Eenvoudig gezegd staat het daarmee als volgt: Men wil een of ander instituut in het leven roepen. B.v. voor het maatschappelijk werk, het onderwijs, een krant, de radio enz. Een aantal mannen steken daartoe de koppen bij elkaar. Maken statuten waarin nauwkeurig wordt omschreven wat zo'n Stichting wil doen, hoe het bestuur wordt samengesteld enz. Als ze dat op papier hebben gezet gaan ze met z'n allen naar een notaris. Die maakt van wat zij zo opschreven een akte. En dan is de stichting er! In een kwartier is de zaak voor elkaar. Zo'n Stichting is rechtspersoon, kan dus bezittingen verwerven en in eigendom hebben, subsidie aanvragen enz. Zo'n Stichting heeft veel vóór. Ze heeft geen leden. Er behoeven dus geen, soms erg vervelende en lastige ledenvergaderingen gehouden te worden. Het bestuur hoeft dus daarvoor ook zijn beleid niet te verdedigen. Door het bestuur niet gewilde personen kunnen niet als bestuurslid worden gekozen. Het bestuur kan evenmin worden weggestemd enz. enz. De oprichters van een Stichting zijn namelijk zelf ook de eerste bestuursleden daarvan. En in hun Stichtingsakte bepalen ze meestal dat zij zelf en zij alléén nieuwe bestuursleden zullen kiezen. Ze bepalen soms wel dat ze dat zullen doen na overleg met andere instanties: kerkelijke deputaten, raden van toezicht of advies. Maar ze houden de handen bij de feitelijke verkiezing daarvan volkomen vrij. Als zo'n overleg heeft plaats gevonden kan het bestuur nog precies doen wat het wil; Het resultaat van dat overleg is immers niet bindend!

Vooraf ook houdt het bestuur van een Stichting de benoeming van alle functionarissen in handen: leraren, journalisten, medewerkers enz. Ten aanzien daarvan kan het ook weer wel bepalen dat dat alleen mag gebeuren na overleg of advies met alle mogelijke instanties. Maar het houdt ook in deze de handen volkomen vrij!

Er besaat geen zo autonome en autoritaire instantie om een of ander project in het leven te roepen als een Stichting!

Nu hebben de Herv. en de Geref. Kerken zulk een Stichting in het leven geroepen om een sociale academie op te richten en te besturen. Dat geschiedde met de beste bedoelingen. En de mannen die door de kerken werden aangezocht om zo'n Stichting te creëren waren ook alleszins betrouwbaar! En in het begin liep alles ook prachtig. Een Stichting kan, omdat het alleen maar een bestuur heeft, vlot werken. Ze is

buitengewoon besluitvaardig. De besuurliden hebben de zaken waarover het gaat volkomen door. Ze hoeven dat niet in langdurige vergaderingen aan leden duidelijk te maken — met de kans dat hun voorstellen geamendeerd of verworpen worden. Dat is allemaal prachtig.

Maar — toen de kerken de zaak van die opleiding van maatschappelijke werkers aan een Stichting hadden overgegeven beseften zij niet dat zij daarmee die zaak **volledig uit handen hadden gegeven** en die dus nu radicaal kwijt waren! De bestuursleden konden door die kerken niet meer worden ontslagen, op de verkiezing van nieuwe bestuursleden hadden ze geen enkele werkelijke invloed, op de arbeid van de Stichting geen werkelijk toezicht, en over een benoeming van de funktionarissen eveneens geen enkel wettelijk vastgelegd zeggenschap. De Stichting ging een eigen leven leiden en volgde de koers die de alleen gezaghebbende bestuursleden uitstippelden. En de gevolgen daarvan zien we in de beide genoemde academies! Precies eenzelfde fatale gang van zaken deed zich voor in de wereld van televisie en radio! De gezamenlijke kerken ontvingen krachtens de omroepwet „zendtijd” plus jaarlijks een groot bedrag voor de verzorging van haar uitzendingen. Om dit te realiseren riepen de kerken ook daarvoor een Stichting in het leven. Die Stichting is het bekende „Ikor”. Ook over die Stichting hebben de kerken geen enkel wettelijk zeggenschap meer. En we weten allen dat dat „Ikor” de machtige propagandist van de moderne „nieuwe theologie” is geworden!

En nu dreigt een zo mogelijk nog groter gevaar. Er is namelijk een machtige beweging op gang gekomen om een eind te maken aan het bestaan van de afzonderlijke „bijzondere” en de „openbare” scholen. Men wil lagere en middelbare scholen in het leven roepen die „algemeen” zijn. Scholen waaraan de vroegere voorstanders van openbaar, rooms-katholiek en protestants-christelijk onderwijs samenwerken. En ook dit wil men weer verwerklijken door middel van „Stichtingen”. Vooral daarop wees het Friesch Dagblad.

Het schreef daarover:

Het beste middel, om elke invloed van de ouders op de gang van zaken op een bijzondere school uit te schakelen, is nog altijd: maak er een stichting van. Een stichting als het bevoegd gezag krachtens de wet. Dan is in bepaalde gevallen de school **uitgeleverd**.

Wij kennen een school, waar men de schijn nog wel ophoudt. Waar het bestuur van de stichting een oudercommissie in het leven heeft geroepen. Niet een commissie, gekozen uit en door de ouders, zoals dat bij het openbaar onderwijs in een aantal gevallen verplicht is, maar een commissie, in overleg met het hoofd der school, uitgezocht uit de geschikt geachte ouders. Door het bestuur benoemd. Met het recht, om gevraagd of ongevraagd, advies aan het bestuur te geven. Punt, uit. Maar een stichting telt geen leden. Er wordt geen ledenvergadering gehouden, waar het bestuur rekening en verantwoording doet. Verantwoording, niet alleen, niet bovenal, omtrent de centen, maar omtrent het geestelijk gehalte van het onderwijs. Dat is toch een zaak, die heel bijzonder **de ouders aangaat**.

Ik hoop over die dreigende gang van zaken bij het onderwijs nog wel een en ander te zeggen. Nu

wijs ik er alleen op dat men de conceptie van zo'n nieuwe school wil trachten te verwerklijken door middel van een Stichting. Het is dus wel een zaak van het hoogste belang dat we scherp uitkijken als er in verband met de kerk, het onderwijs, het maatschappelijke werk enz. van een Stichting wordt „esproken. Want het F.D. heeft het zeer juist gezien.

Een stichting is **krachtens de wet** het bevoegde, het alléén bevoeg-

Vervolg van pagina 322

CV is, zegt hij, „ontzaglijk blij” met prof. Douma's verklaringen **zus-enzo**. Wie weet, animeert die blijdschap prof. Douma om nóg een verklaring af te leggen. B.v. van het feit, dat juist hij het „attestenbesluit” zo vaardig wist te hanteren op de synode van Hoogeveen. Dat was een leep besluit! Daarin werd de (Gereformeerde) Kerk van Kampen, met haar kerkeraad, onder curatele gezet van enige, uitgezochte — ze moesten natuurlijk van de partij zijn — hoogleraren van de Theologische Hogeschool. Toen de lectoren-in-qualiteit hiertegen protest aantekenden, adviseerde hij, als voorzitter van de desbetreffende commissie, de Hoogeveense synode de door het curatorium genomen maatregelen, goed te keuren: ontslag wegens staking en woordbreuk, zonden waarover het oordeel Gods zou komen”. Met heilbede. Waaróm toenadering te verwachten, en dat wel via een kerkorde, van deze zijde! Zal met zulk een kerkorde als dommekracht het jудаisme wel wegglijden? Dat zo stellig het oordeel Gods durft te hanteren om eigen kerkorde kracht bij te zetten? Een kerkorde, die de Kerk desnoods van de prediking van het evangelie berooft? (Nieuw-Guinea! Het lijkt mij in strijd met de ernst

de gezag over alles wat de Stichting bezit en doet.

En wie een of andere taak aan een stichting heeft toevertrouwd heeft die **volledig en onherroepelijk** aan zo'n stichting **uitgeleverd!**

P.S. In de Persschouw van verleden week stonden twee drukfouten - mijn schuld! Prof. Rubinstein is ge „dief” maar een „duif”. En de secretaris van de Praagse Vredesbeweging heet niet dr Tonda maar dr Fonda. C.V.

van wat wij met deze broeders hebben beleefd om ons allereerst op hén te oriënteren, met hén in de pas te gaan lopen, met hén een nieuwe papierwinkel op te zetten over het gemeenschappelijk verleden. We zijn gauw genoeg weer geassimileerd met Egypte: het geheugen is kort en de sleur aantrekkelijk. Het generaal excuus van synodes over vroegere wandaden vergt weinig geloofskracht, en kan door een pressiegroep allicht worden afgedwongen. Best mogelijk ook nu weer. Maar wat schieten we daarmee op? Met zulk een restauratie van het verleden? Punt één op een agendum van de Kerk van Christus is Kerk **zijn**. Heel gewoon.

De Kerk, waarvan wij en onze kinderen leden zijn.

Waar we 's zondags samen het Woord van God horen en de tekenen zien van Zijn liefde.

Waar we Zijn lof zingen en samen Hem aanbidden.

De liefdesgemeenschap van ps. 133. Zodat de vragen van de één ook de vragen van de ander zijn, en hem animeren tot een oplossing te komen.

Met name de vragen van de kinderen. Die ze zo ineens kunnen stellen aan tafel, of onder de afwas. Zo onmiddellijk, zo rechttuit, soms ook zo uit hun angst vandaan.

In Egypte gaat dat niet.

Daar zijn trouwens geen kinderen.

Die worden in de nijl geworpen.

Zo bepaald het Farao.

Daar is het werken geblazen. Stapelen. Al maar stapelen: Acta. Acta vormen de pyramieden naar de eeuwigheid, zegt Farao.

Maar in de Kerk krijgen de kinderen het woord. De toekomst. En in de Kerk gaan de volwassenen luisteren met de oren van de kinderen (toekomstmuziek) en kijken door hún ogen (toekomstpanorama) of de preek het actuele Woord van God is, dan wel afstands of beschimmeld, hoogdravend of wezenlijk echt. Want het Woord Gods is actueel en krachtig, en tweesnijdender dan enig scherp geformuleerd artikel.

Zo'n kind kan ineens zeggen: „In de kerk van mijn vriendje helpen de vrouwen de dominee ook mee”.

Dan zeg je bij jezelf: Dat is dan zeker geen zusterkerk. Maar misschien wel een goede-vriendin-kerk. En een goede geburin is beter aan een verre, soms wel snibbige, zuster. En stel je voor, dat je zo'n vraag aan een zuster-krans zou voorleggen. Die zouden er zeker het reglement bij halen, en in het register opzoeken v... , vrij... , vrijbuitertij: Onschriftuurlijk.

Hoe komt het dat de jeugd van de Kerk vervreemd?

En óp hoort in bewegingen als Youth for Christ?

Is de Kerk wel **duidelijk**? De perspicuitas van Gods Woord?

Heeft ze het Evangelie niet versperd door vele institutionele verzinsels en organisatorische gewoonten? Alleen de onbegrijpelijke taal al, voor slechts weinige volwassenen door-dringbaar. Afgestemd op gevorderden.

Punt één op het agendum van de Kerk van Christus is: radicale opruiming op korte termijn van alles, wat onze jeugd belemmert te zien, dat het Evangelie van Christus haar éinig behoud is in alle nood van nu.

Als ik C.V. wat ken, dan is hij het ten diepste, misschien wel grondig met mij eens. Wedden?

D. J. Buwalda

Het KERSTNUMMER van de ELISABETHBODE is verschenen!

Moeten we u er nog veel van vertellen? U kunt beter een proefnummer aanvragen en dat zelf bekijken! Dan ziet u:

- een rijk gevarieerde inhoud (artikelen, gedichten, verhalen, tekeningen en foto's), dienstbaar gemaakt aan de verbreiding van het evangelie van Kerst
- 24 pagina's, waarvan de helft in kleur, gedrukt op een extra kwaliteit papier
- uitzonderlijk lage prijzen, afhankelijk van het aantal variërend van 30-14 cent per exemplaar. Inclusief verzendkosten!

Voor honderdvijftig gulden hebt u al 1000 exemplaren! Vraagt u gerust vrijblijvend verdere inlichtingen.

Zoekt u naast een goed blad misschien ook een goed boek om met Kerst te kunnen verspreiden? De EB heeft het voor u. Met aantrekkelijke kortingsregelingen!

Een uitgave van de

STICHTING ELISABETHBODE

Tuinstraat 1 - Lochem

Telefoon: 05730-2770 ('s avonds 2526)

Kernieuws

Bedankt voor Heemstede-Lisse: Ds K. H. de Groot te IJsselmuiden-Grafhorst.

Hattem — Nog dit jaar hoopt de kerk te Hattem haar nieuwe kerkgebouw in gebruik te nemen.

NIEUWS UIT BREDER KRING

Oproep van verontrusten — Het bestuur van de vereniging van verontrusten in de Geref. kerken (syn.): „Schrift en Getuigenis” heeft zijn bezorgdheid uitgesproken ten aanzien van de doorgaande, algehele koerswijziging in de geref. kerken. Dit betreft met name de steeds verder gaande integratie-plannen met te Herv. kerk, waarin een legale plaats aan de vrijzinnigheid is toegekend. Tevens vervult de ontwaarding van de binding aan de belijdenis de verontrusten met diepe vrees. Daarom heeft genoemd bestuur een oproep doen uitgaan aan het adres van allen, die met hen gewoon Gereformeerd willen blijven. Dit houdt concreet het volgende in:

Wat de kerkeraden betreft:

1. Via het kerkverband tegen heel deze gang van zaken te protesteren door b.v. bezwaarschriften;
2. Zelf met al het boven gesignaleerde niet mee te doen en daar ter classisvergadering duidelijk kennis van te geven;

3. Het gastlidmaatschap te verlenen aan allen uit naburige gemeenten, die in geestelijke nood zijn;
4. Geen ongereformeerde dominees te beroepen of voor een (s)preekbeurt uit te nodigen;
5. Financieel gericht te collecteren en te geven;
6. Alles verder te doen wat nodig is om een Gereformeerde kerk te blijven!
7. Alles te doen, om, naar plaatselijke mogelijkheden, te komen tot hereniging met de Gereformeerde Gezindte op grond van Schrift en belijdenis.

Wat de ambtsdragers betreft:

1. Houd toezicht op de leer en het leven naar Schrift en belijdenis;
2. Weiger iedere medewerking aan een of andere vorm van ongereformeerdeheid;
3. Treed niet vrijwillig af, maar houd vol tot de eventuele schorsing en afzetting toe, zodat men gedwongen wordt duidelijk partij te kiezen;
4. Aanvaard tenslotte uw eventuele afzetting niet, maar beleg intussen alternatieve Geref. diensten, zo mogelijk in samenwerking met de Gereformeerde gezindte.

Wat de gemeentelieden betreft:

1. Protesteer bij uw kerkeraad tegen elke vorm van ongereformeerdeheid;
2. Doe persoonlijk niet mee;
3. Ga niet naar een gezamenlijke dienst met de Herv. kerk;
4. Stuur uw kinderen niet naar een geïntegreerde catechisatie;
5. Geef uw bijdrage gericht;
6. Organiseer een Gereformeerd contact in uw omgeving in de vorm

- van een gesprekskring e.d.
7. Begin indien mogelijk en nodig met alternatieve Gereformeerde diensten;
8. Zoek contact met de Gereformeerde gezindte.

Uit de aardse vreemdelingschap heeft de Heere op 27 oktober 1973 thuisgehaald Zijn geliefd kind, mijn lieve vrouw, onze lieve moeder en oma

Hillechien Wobbechien Bos

op de leeftijd van ruim 76 jaar.
Romeinen 10 : 9 t/m 11.

Rijssen:

G. F. Vel Tromp
Amersfoort:
C. J. Bolhuis-Vel Tromp
A. H. Bolhuis
Berkum:
H. D. Bijlenga-Vel Tromp
H. Bijlenga

Utrecht:

G. Vel Tromp
W. A. Vel Tromp-Voogt
Haastrecht:
G. F. Vel Tromp
J. P. Vel Tromp-Voogt
en kleinkinderen

Rijssen, Diekjansweg 26

De begrafenis heeft woensdag 31 oktober j.l. plaats gehad op de algem. begraafplaats „Het Lentfert” te Rijssen.

In de vroege morgen van zaterdag de 27ste oktober 1973 is plotseling in zijn Heer en Heiland ontslapen onze geliefde broeder in Christus

Arend Kelderman

Hij werd 67 jaar.

„Daarom, mijn geliefde broeders, weest standvastig, onwankelbaar, te allen tijde overvloedig in het werk des Heren, wetende, dat uw arbeid niet vergeefs is in de Here”.
1 Cor. 15 : 58

Dankbaar gedenken kerkeraad en gemeente te Enschede-Nrd hoe de HERE hem destijds als Zijn instrument heeft willen hanteren in het ambt van ouderling.

De God van alle vertroosting sterke zijn vrouw, kinderen en verdere familie in het dragen van dit smartelijk verlies.

Namens de raad van de vrijgemaakt geref. kerk te Enschede-Noord,
O. Mooiweer, praeses
T. Hilverda, scriba

Enschede, 27 oktober 1973

In dankbaarheid aan onze Hemelse Vader hopen mijn ouders

de Heer W. H. Helden

en

Mevr. M. L. v. Helden-Zwaal

op zaterdag 10 november a.s. te gedenken dat zij 25 jaar geleden in het huwelijk traden.

Er is op deze dag gelegenheid hen met dit feit te feliciteren van 19.45 tot 21.45 uur in de zaal van de Chr. Geref. Nebo-kerk te Rotterdam-Z., Smeetslandse dijk, hoek Ogiersingel.

Willem van Helden

Barendrecht, 2 november 1973
Emmastraat 5

Binnenkort verschijnt:

in de reeks

De Voorzeide Leer

over

DE HEILIGE SCHRIFT :

Ds C. Vonk,

RICHTEREN

Intekenprijs tot 31 december 1973 f 29,50, daarna f 35,—.

Gaarne zenden wij U een volledig prospectus over deze unieke Schriftverklaring!

Firma

Wesdijk, Liebeek en Hooijmeijer
Singel 55 — Postbus 2.
Barendrecht.

Welke ondernemende jongeman

- bekend met het boerenbedrijf - kan MET SPOED op een in de Zwitserse bergen gelegen boerderij GAAN WERKEN?

Bij Zwits./Nederl. echtpaar. Voorlopig 3-6 maand.

Eigen kamer en douche, intern. Kerkdiensten: Frans of Engels (L'Abri - Dr Schaeffer) in directe omgeving.

Reacties: J. H. Bosman, v. Goghstraat 45, Zoetermeer, tel. 079-167980 (waarsch. van 3-9 nov. niet tel. bereikbaar)

Plaats uw familieberichten

in dit blad

Het heeft onze Hemelse Vader behaagd maandag, 22 oktober j.l. in Zijn Vaderhuis op te nemen onze lieve broer, zwager en oom

CORNELIS VAN OMMEN

in leven predikant van de Gereformeerde Kerk te Herwijnen

op de leeftijd van 59 jaar.

„De Heere heeft zijn leven van de dood gered,
zijn oog van tranen, zijn voet van aanstoot”.
Ps. 116 : 8.

Utrecht: M. Balkenhol
C. Balkenhol-van Ommen
Leiden: M. Stolp-van Ommen
Baarn: J. G. Beumer
J. C. Beumer-van Ommen
Voorthuizen: D. van Ommen
N. van Ommen-Koele
Amstelveen: E. J. van de Broek
M. D. van de Broek-van Ommen
Katwijk: P. van Ommen
P. van Ommen-v. d. Haak
Arnhem: H. van Ommen
A. J. van Ommen-Heetebrij
Leiden: G. Schipaanboord
P. M. Schipaanboord-van Ommen
en kinderen

In plaats van kaarten.

Voor eeuwig geborgen in Gods oneindige liefde, door het volbrachte werk van Jezus Christus, onze onvergetelijke man, vader en opa

JOAN HENRI WIEGERS

op de leeftijd van 74 jaar.

Amstelveen: B. P. Wiegiers-Groenevelt
L. B. Mellema-Wiegiers
D. J. Mellema
Raswitha
Zeist: M. M. Koffeman-Wiegiers
I. Koffeman
Albert en Joan Henri
Utrecht: B. J. C. van Halteren-Wiegiers
H. van Halteren
Mariël en Marjolein
Utrecht: Petra Wristers

Groningen, 18 oktober 1973
„Vondelflat” 11-13

De begrafenis heeft in alle stilte plaatsgevonden.

De jonge staf van het nieuwe prot. Chr. (G.G.) Bejaarden-centrum „DE HAVEN” te Bunschoten dient aangevuld te worden.

Bent U een VERPLEEGSTER A of B

Met moderne opvattingen betreffende beleid en leiding geven?

Met de „ouderwetse” opvattingen over verantwoordelijkheid en naastenliefde?

Dan hebben onze 100 bejaarden U nodig!

Voor goede honorering en huisvesting dragen wij vanzelfsprekend zorg.

Bel om nadere inlichtingen Tel.: 03499-2024, vraag naar Dhr. v. Veen of schrijf aan de Directeur van Bejaardencentrum „De Haven”, Gerbrandysingel 161, Bunschoten.